

Nuorisopsykiatrian palveluketjuista ja käytänteistä

Dosentti, nuorisopsykiatrian el Max Karukivi 9.10.2019
Erityisasiantuntija ja vs ylilääkäri
Turun yliopisto ja Tyks / Nuorisopsykiatria

Pirkanmaalainen erityisopettaja huolestui oppilaastaan – itsetuhoisin 14-vuotias on odottanut jo kuukausia psykiatriseen hoitoon pääsemistä

Pirkanmaalla työskentelevä erityisopettaja oli niin huolissaan nuoresta oppilaastaan, että hän ilmoitti Ilta-Sanomien. (KUVA: KALLE PARKKINEN)

Julkaistu: 26.9. 6:31

Lakisääteinen hoitotakuu ei toteudu

Taysin nuorisopsykiatrian vastuualuejohtaja, ylilääkäri **Riittakerttu Kaltiala** ei ota kantaa yksittäiseen tapaukseen, mutta vahvistaa, että lakisääteinen hoitotakuu ei tällä hetkellä toteudu nuorisopsykiatriseen hoitoon jonottavien potilaiden kohdalla.

– Vuosien 2015–2017 välillä vastuualueemme lähetteet lisääntyivät melkein 40 prosenttia, eikä vastaavaa määrää lisäresursseja ole saatu.

Kaltialan mukaan potilaalle pystytään tekemään hoitoarvio hoitotakuun määrittelemässä ajassa, eli alle kolmessa kuukaudessa, mutta varsinainen hoitoon pääseminen on pitkittynyt merkittävästi.

– Kaikki tuntuvat olevan huolissaan nuorten mielenterveydestä, mutta se ei ilmene rahallisina panostuksina nuorten mielenterveyspalveluihin. Ei kukaan nuorten mielenterveyspalveluita tarjoava taho ilkeyttään ole hoitamatta nuoria. Jos ei myönnetä riittäviä resursseja, niin ei ole varaa palkata henkilökuntaa, millä hoitaa heitä.

Kuvio 4.4 | Figure 4.4

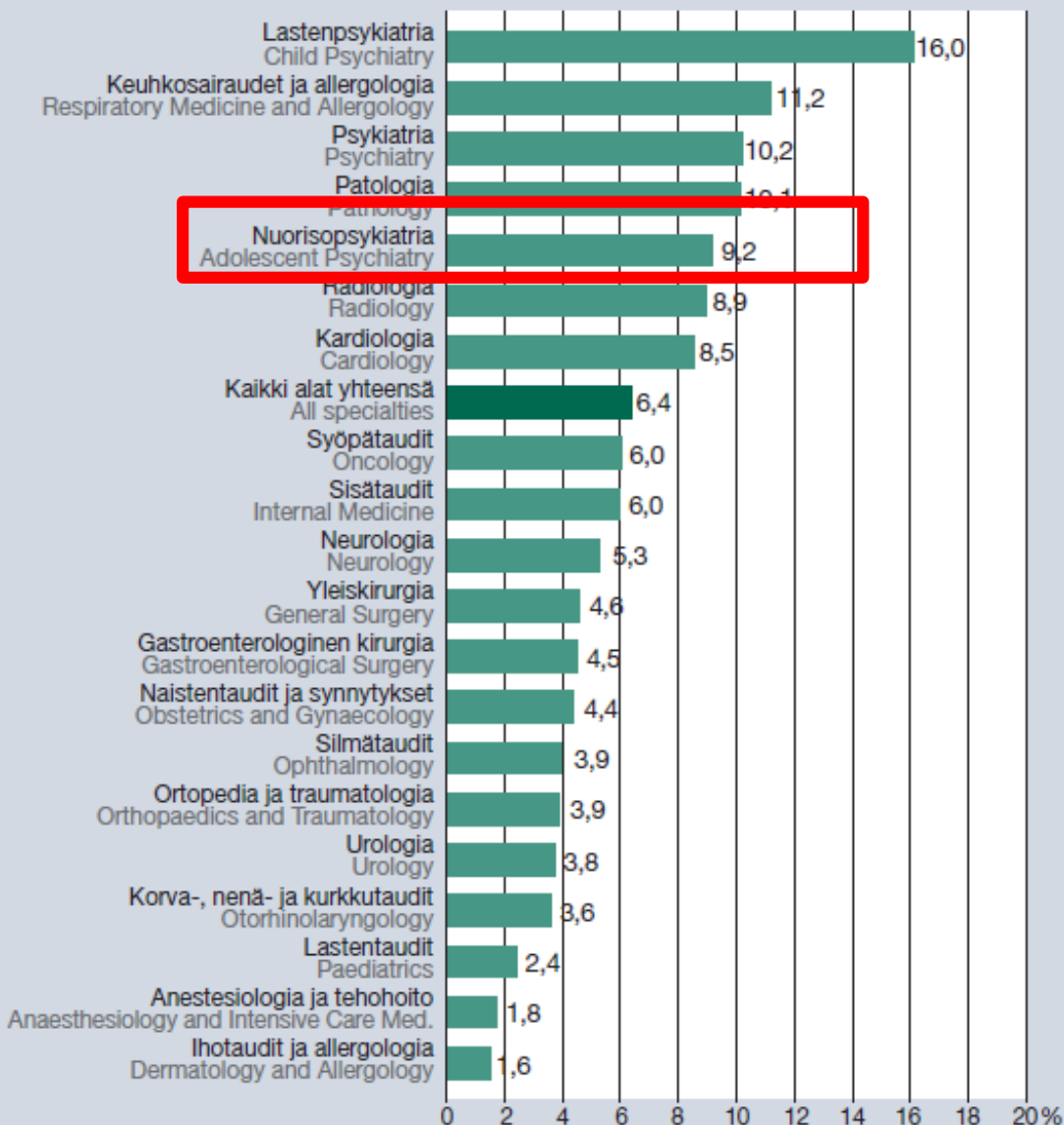
Erikoissairaanhoidon keskimääräinen lääkärivaje on 6 prosenttia. Eniten on pulaa lastenpsykiatrian erikoislääkäreistä.

In specialist health care, the mean physician shortage is 6%. The shortage is greatest among child psychiatrists.

Yhden sairaanhoitopiirin vastaus oli puutteellinen.
For one hospital district the data was incomplete.

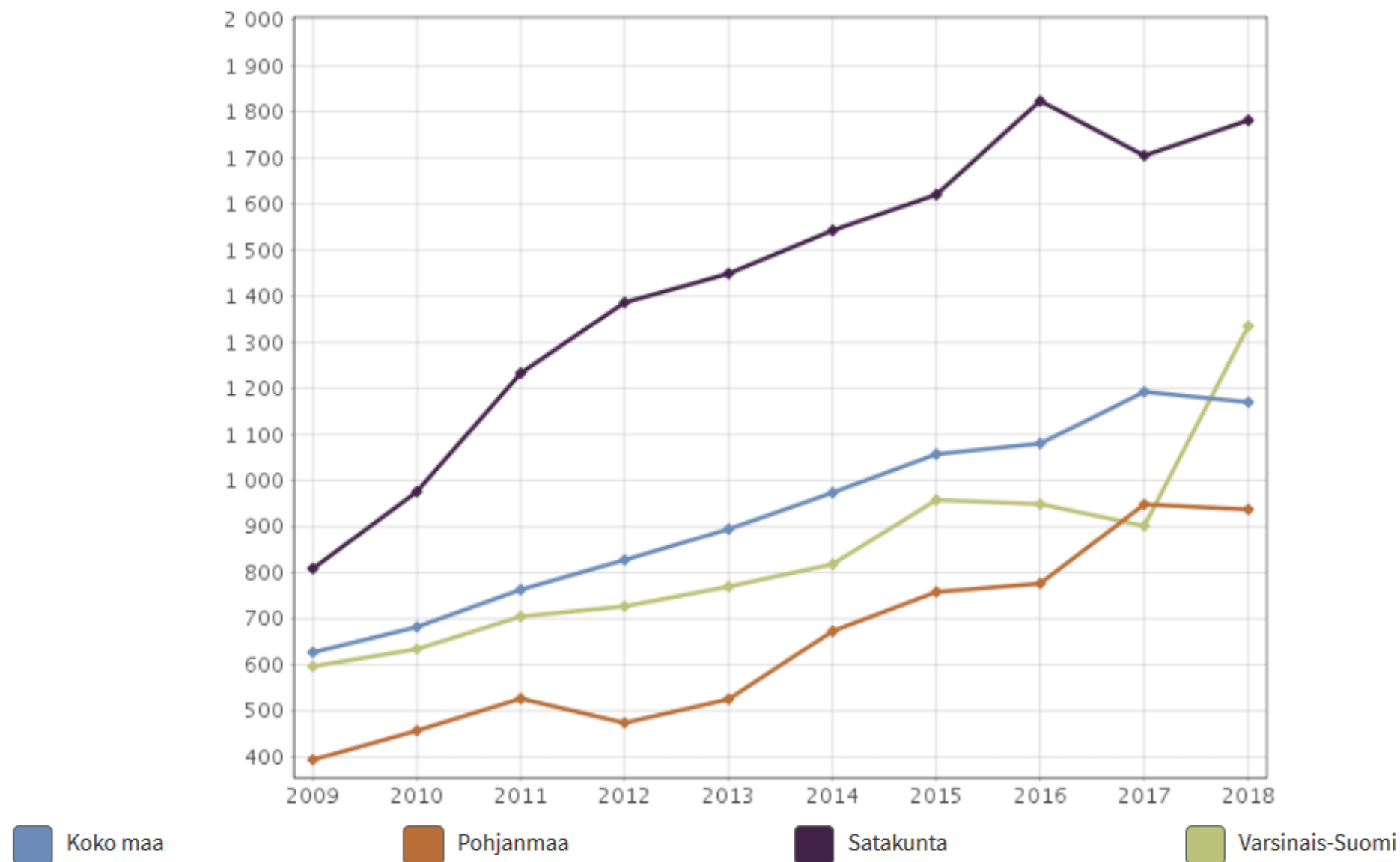
Sairaaloitten lääkärivaje erikoisalan mukaan 2015

Shortage of physicians in hospitals by specialty in 2015

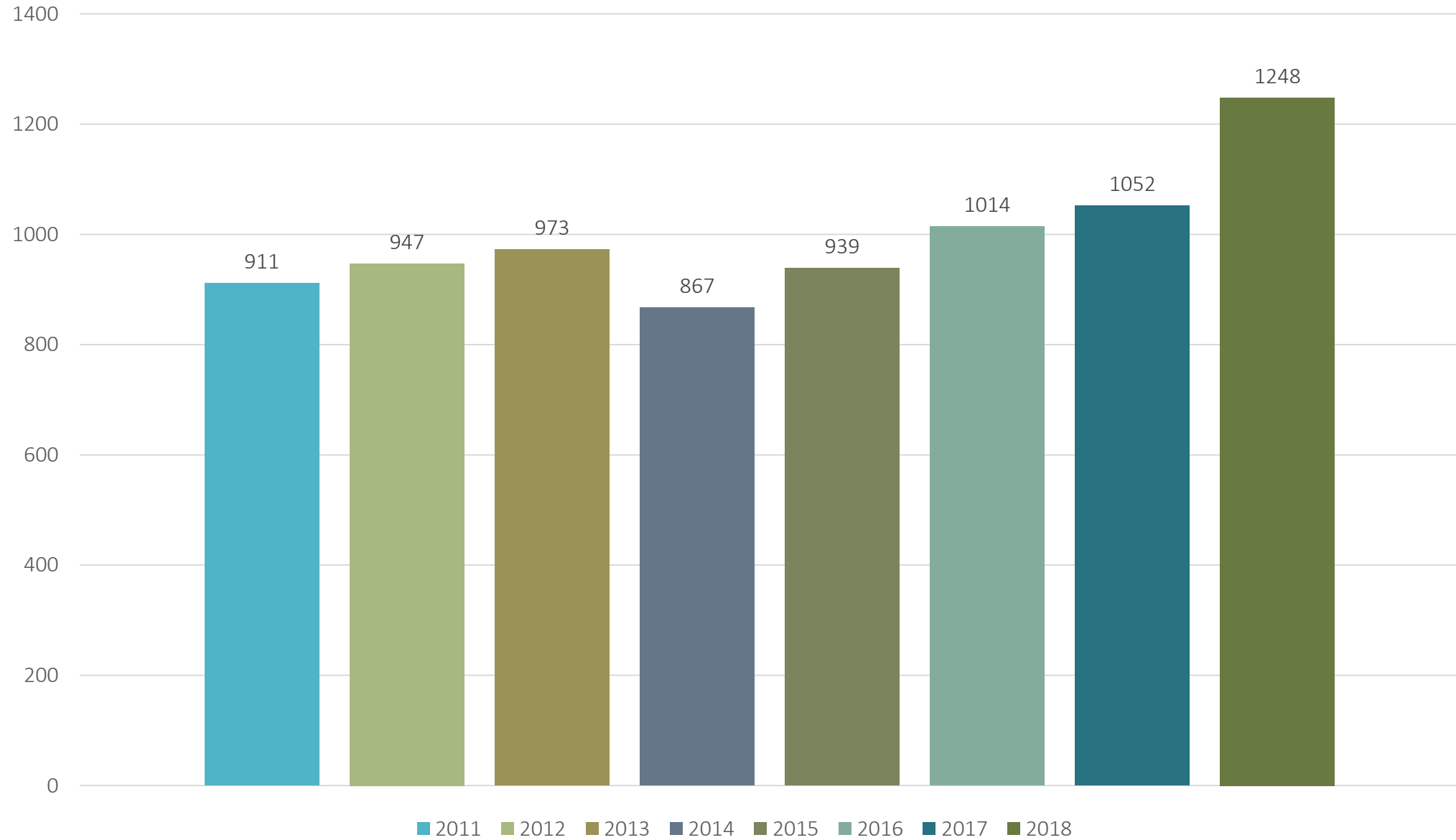
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1 000 13 - 17-vuotiasta (vuosi 2018 ennakkotieto)

info ind. 2484

Lähde:
Sotkanet.fi

VSSHHP Nuorisopsykiatrian vastuualueen lähetteet vuosina 2011-2018

Time trends of Finnish adolescents' mental health and use of alcohol and cigarettes from 1998 to 2014

Authors

[Authors and affiliations](#)

Kaisa Mishina, Elina Tiiri, Lotta Lempinen, Lauri Sillanmäki, Kim Kronström, Andre Sourander

Tilastoraportti lii

- [Koko tilastoraportti](#)
- [Tilastot kuvina](#)
- [Tilastot tulospalvelussa](#)
- [Liitetaulukot](#)

Suurin osa Koulun
nuorista voi hyvin

Suomalaisnuorten psyykkinen hyvinvointi on kohentunut

Suomalaisnuorten mielenterveysoireet ovat pääosin vähentyneet tai pysyneet ennallaan, osoittaa Turun yliopiston lastenpsykiatrian tutkimuskeskuksen tekemä tutkimus. Tulokset perustuvat nuorten omaan raportointiin.

Suomalaisten yläkouluikäisten nuorten kokemus psyykkisestä hyvinvoinnistaan on muuttunut myönteisemmäksi 16 vuoden tarkasteluvälillä.

health problems, smoking, and
l using three cross-sectional
recruitment areas. There were
in 1998 ($n = 1449$), 2008 ($n =$
their mental health was measured
e also asked questions about their
98 to 2014 females reported less
peer problems and better prosocial
it increase was emotional
ly decreased in males and females
olescent's self-reported mental
sed well-being. The decreased

Nuorten mielenterveyspalvelujen tarve

Karkea nyrkkisääntö:

- 20 % nuorista on jokin mielenterveyden häiriö

- 10 % nuorista edellyttää jotain hoitoa häiriöönsä

- 5 % nuorista edellyttää erikoissairaanhoidotasosta hoitoa

Varsinais-Suomessa noin 8,5 % nuoruusikäisistä käyttää vuositasolla nuorisopsykiatrian palveluita (vrt. pääkaupunkiseudulla jo 10 %) ja määrä kasvaa vuosittain

→ Yhä useamman jakaessa rajallista kakkua, palveluita eniten tarvitsevien hoito kärsii eniten

VSSH P Nuorisopsykiatrian vastuualue

Nuorisopsykiatrian poliklinikoille otetaan hoitoon:

- 13-18-vuotiaita uudella läheteellä tulevia nuoria

- 19-vuotiaita nuoria silloin, jos aiemman hoitojakson päättymisestä <1 vuosi

→ Polikliininen hoito nuorisopsykiatrialla päättyy viimeistään potilaan täyttäessä 20 vuotta

Osastohoito 13-17-vuotiaille nuorille nuorisopsykiatrian osastolla J1

Vuonna 2018 nuorisopsykiatrialla hoidettiin yhteensä 3284 nuorta, joista jokainen kävi keskimäärin n. 10 käynnillä

VSSHHP Nuorisopsykiatrian vastuualue

Aluetyöryhmät

Kaarinan ja Paraisten nuorisopsykiatrian työryhmät

Liedon ja Loimaan nuorisopsykiatrian työryhmät

Raision ja Uudenkaupungin nuorisopsykiatrian työryhmät

Salon nuorisopsykiatrian työryhmä

Turun nuorisopsykiatrian poliklinikka

Erityispalvelut

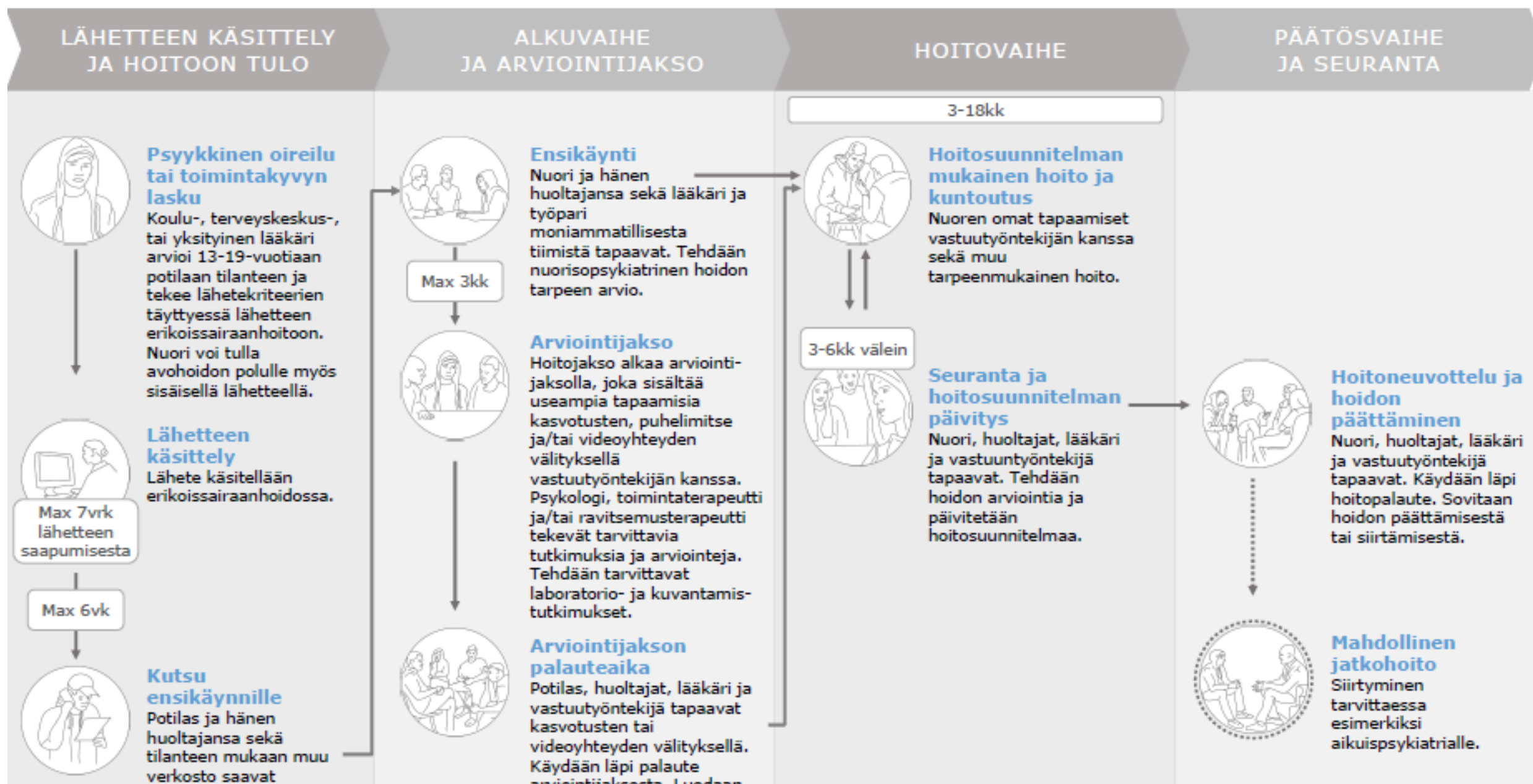
Nuorten tehostettu avohoito (Nuote)

Syömishäiriöyksikkö

Nuorisopsykiatrian osasto J1

NUORISOPSYKIATRIA

Nuorisopsykiatrian avohoito

Nuorisopsykiatrian avohoidon hoitomuodot

Yksilö = potilas osallistuu hoitoon yksin. **Ryhmä** = potilas osallistuu esim. vertaisryhmässä. **Verkosto** = potilas osallistuu verkoston kuten läheisten kanssa.

Hoitomuotojen saatavuudessa voi olla alueellisia eroja.

Yksilöhoidot

- Nuoren yksilötapaamiset
- Neuropsykiatrinen valmennus
- Altistushoito
- DKT – dialektinen käyttäytymisterapia
- IPT – interpersoonallinen terapia
- ART – aggressionhallinta
- TF-CBT – traumafokusoitu kognitiivinen käyttäytymisterapia
- Psykofyysinen työskentelyote
- EMDR – silmänliiketerapia
- Toimintaterapia
- Lääkehoito
- NET-terapia – narratiivinen altistusterapia
- Tietoisuustaidot

Ryhmämuotoiset hoidot

- Taitoryhmä (DKT)
- DKT-hoito-ohjelma
- Tietoisuustaidot
- Vanhempien ryhmät

Verkostohoidot

- Perhekäynnit
- Verkostotapaamiset

Nuorisopsykiatrian tehostetun avohoidon hoitomuodot

Yksilö = potilas osallistuu hoitoon yksin. **Ryhmä** = potilas osallistuu esim. vertaisryhmässä. **Verkosto** = potilas osallistuu verkoston kuten läheisten kanssa.

Yksilöhoidot

- Nuoren yksilötapaamiset
- Neuropsykiatrinen valmennus
- Altistushoito
- DKT – dialektinen käyttäytymisterapia
- IPT – interpersoonallinen terapia
- Psykofyysinen työskentelyote
- Toimintaterapia
- Lääkehoito
- Tietoisuustaidot

Ryhmähoidot

- DKT-hoito-ohjelma
- Tietoisuustaidot
- Vanhempien ryhmät
- Psykofyysinen ryhmä
- Tunnetaitoryhmä
- Toiminnallinen ryhmä

Verkostohoidot

- Perhekäynnit
- Verkostotapaamiset

Syömishäiriöt

LÄHETTEEN KÄSITTELY JA HOITOON TULO

Noin 1kk

Syömishäiriö-oireilua

Yli 13-vuotiaalla nuorella tai aikuisella on syömishäiriöoireilua kuten painonlaskua ja syömiskäyttäytymisen ongelmia.

Vastaanottokäynti

Potilas tapaa esimerkiksi koululääkärin, aluepolin lääkärin tai pediatriin. Lääkäri tekee lähetteen syömishäiriöyksikköön lähetekriteerien täyttyessä.

Lähetteen käsittely

Lähete käsitellään erikoissairaanhoidossa.

Kutsu ensikäynnille

Potilas saa ensikäyntikutsun ja täyttää arvio-lomakkeet.

ALKUVAIHE JA ARVIOINTIJAKSO

Ensikäynti tai 2-3 kk arviointi- ja aloitusjakso

Syömishäiriöyksikön päiväyksikköjakso

Potilaalla tehostetun hoidon tarve. Päiväyksikköjakso kestää viikosta muutama kuukausi.

Ensikäynti

Potilas, läheiset, lääkäri, sairaanhoitaja ja mahdollisesti verkosto tapaavat ensikäynnillä. Tehdään hoitosuunnitelma. Sovitaan hoitosuunnitelman arviointiaika. Potilas saa ensitietopaketin kirjallisena.

Hoidon arviointi ja aloitus

Hoidon aloitus sisältää viisi käyntikertaa sairaanhoitajalla.

Tarvittaessa: Ravitsemusterapeutin tekemä arvio

Potilas ja ravitsemusterapeutti tekevät ravitsemusarvion ja -hoidon suunnittelua.

HOITOVAIHE

6kk – useita vuosia

Osastohoito

Potilaalla on ympärivuorokautinen hoidontarve. Potilaan hoito toteutuu psykiatrisella tai somaattisella osastolla. Kontakti syömishäiriöyksikköön säilyy.

Polikliininen hoito

Potilas käy vastaanotokäynneillä, joiden sisältö määräytyy yksilöllisten tavoitteiden mukaisesti.

Hoitoneuvottelu

Potilas, läheiset, hoitoryhmä ja tarvittaessa verkosto tapaavat ja arvioivat hoidon toimivuutta. Tehdään tavoitteiden saavuttamisen arviointi ja jatkosuunnitelma.

Hoitoneuvottelu ja hoidon päättäminen

Potilas osallistuu hoitoneuvotteluun. Sovitaan hoidon päättämisestä syömishäiriöyksikössä.

Mahdollinen jatkohoito

Potilas siirtyy aluepoliklinikan työryhmään tai muualle jatkohoitoon.

NUORISOPSYKIAATRIA

Syömishäiriöiden hoitomuodot

Yksilö = potilas osallistuu hoitoon yksin. **Ryhmä** = potilas osallistuu esim. vertaisryhmässä. **Verkosto** = potilas osallistuu verkoston kuten läheisten kanssa.

Yksilöhoidot

- Yksilötapaamiset
- CBT-E-menetelmät – kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan pohjautuvat syömishäiriöiden hoitomenetelmät
- DKT-menetelmät – dialektiset käyttäytymisterapiamuodot
- Ravitsemuskuntoutus
- Lääkehoito

Tutkimukset

- Labrat
- Verenpaine, pulssi, painon seuranta
- Toimintaterapeutin tutkimukset
- Psykologin tutkimukset
- Itsearviolomakkeet

Konsultaatiot

- Pедиатrin/endokrinologin konsultaatio

Ryhmähoidot

- Ryhmät
 - Psykofyysinen ryhmä
 - Vanhempien ryhmä
 - Syömisen hallinta –ryhmä
 - Tunneryhmä
 - Psykoedukaatioryhmä
- CBT-E-menetelmät – kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan pohjautuvat syömishäiriöiden hoitomenetelmät
- DKT-menetelmät – dialektiset käyttäytymisterapiamuodot

Verkostohoidot

- Perhepohjainen hoitomalli
- Verkostotapaamiset
- CBT-E-menetelmät – kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan pohjautuvat syömishäiriöiden hoitomenetelmät
- DKT-menetelmät – dialektiset käyttäytymisterapiamuodot
- Ravitsemuskuntoutus

NUORISOPSYKIATRIA

Nuorisopsykiatrian osastohoito

LÄHETTEEN KÄSITTELY JA HOITOON TULO

Psyykkinen oireilu tai toimintakyvyn lasku

13-17-vuotias potilas hakeutuu tai tuodaan oireiden takia päivystykseen tai lääkärin vastaanotolle.

Vaihtoehto 1: Päivystys

Lääkäri arvioi osastohoidon tarpeen ja lähettää potilaan vapaaehtoiseen hoitoon tai asettaa potilaan tarkkailuun.

Vaihtoehto 2: Vastaanottokäynti

Potilas tulee lääkärin vastaanotolle oireiden takia ja saa lähetekriteerien täyttyessä lähetteen osastoarvioon.

Lähetteen käsittely

Lähete käsitellään erikoissairaanhoidossa.

Kutsu osastoarvioon

Potilas saa puhelimitse osastoarvioajan.

ALKUVAIHE JA ARVIOINTIJAKSO

1-5vrk

Saapuminen osastolle

Lyhyt tapaaminen tilanteesta potilaan saapuessa osastolle.

Huoltajille kutsu hoidonsuunnittelu-palaveriin

Huoltajat kutsutaan palaveriin puhelimitse.

Hoidonsuunnittelu-palaveri

Potilas, huoltaja, lääkäri, hoitaja ja lähiverkosto tapaavat ja laativat hoitosuunnitelman.

Jos tarkkailussa: haastattelut

Tarkkailuun asetetun potilaan kanssa haastattelut 1-5 vrk ajan.

Jos tarkkailussa: päättäminen

Tarkkailuajan päättäminen ja hoitopäätöksen tekeminen.

Osastoarvio-tapaaminen

Arvioidaan osastohoidon tarve ja laaditaan hoitosuunnitelma.

1-7vrk
lähetteestä

HOITOVAIHE

Noin 2vk

Tarvittaessa tutkimukset

Jakson alussa tehdään tarvittavat laboratoriotutkimukset ja täytetään kyselylomakkeita.

Hoitosuunnitelman mukainen osastohoito

Yhteisöllisen osastohoidon lisäksi säännölliset omahoitajatapaamiset. Tarvittaessa psykologin tutkimukset ja toimintaterapeutin arvio. Muut hoitomuodot suunnitelman mukaan. Hoitaja haastattelee vanhemmat/huoltajat.

Hoitoneuvottelut ja hoitosuunnitelman päivittäminen

Potilas, huoltajat, omalääkäri ja omahoitaja osallistuvat viikoittaisiin hoitoneuvotteluihin, joissa arvioidaan potilaan vointi, hoidon tavoitteet ja toteutuminen sekä suunnitellaan jatko.

Verkostopalaveri järjestetään vähintään kerran hoitajakson aikana.

PÄÄTÖSVAIHE JA SEURANTA

Uloskirjaus-palaveri

Potilas, perhe, lääkäri, hoitaja, verkosto ja avohoidon kontakti osallistuvat uloskirjaus-palaveriin. Käydään läpi jatkohoidon suunnitelma ja päätetään osastohoito.

Jatkohoito

Hoito siirtyy avohoitoon.

NUORISOPSYKIATRIA

Nuorisopsykiatrian osastohoidon hoitomuodot

Yksilö = potilas osallistuu hoitoon yksin. **Ryhmä** = potilas osallistuu esim. vertaisryhmässä. **Verkosto** = potilas osallistuu verkoston kuten läheisten kanssa.

Yksilöhoidot

- Omahoitajakeskustelut säännöllisesti
- Hoitoneuvottelut viikoittain
- Lääkityshoito
- Sairaalakoulu (oppivelvolliset)
- Mahdollisuus kokemusasiantuntijan tapaamiseen

Tutkimukset

- Labrat
- Pituus, paino, verenpaine, pulssi
- Kuvantamiset
- Kyselylomakkeet

Tarvittaessa

- Psykologin tutkimukset
- Toimintaterapeutin tutkimukset

Konsultaatiot

- Ravitsemusterapeutin konsultaatio
- Muut somatiikan konsultaatiot

Ryhmähoidot

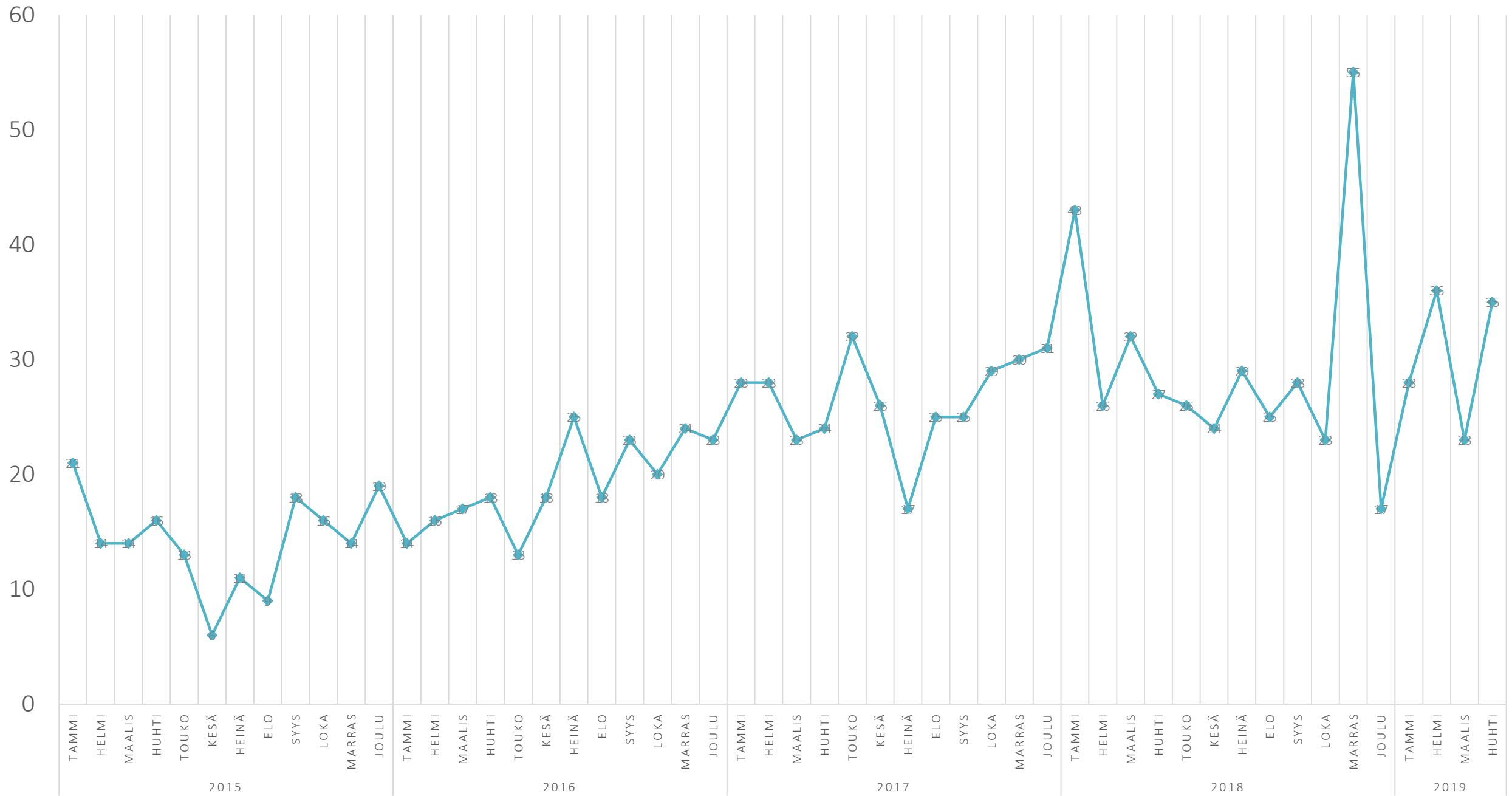
- Ryhmätoiminnot
- Mahdollisuus kokemusasiantuntijan tapaamiseen

Verkostohoidot

- Vanhempien/hoitajien haastattelut
- Vanhempien tukikäynnit
- Perhetapaamiset
- Verkostoyhteistyö
- Mahdollisuus kokemusasiantuntijan tapaamiseen

NUORISOPSYK OSASTON SISÄÄNIRJOITUKSET 2015-2019, KIM 16.5.2019

Yhteistyötahot nuorten mielenterveytyyössä I

Koulun opettajat ja erityisopettajat, kouluterveydenhuolto: koulupsykologi, koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja, koululääkäri. Toisella asteella käytettävissä vaihtelevasti

Terveyskeskus: omalääkäri, päivystys

Somaattinen erikoissairaanhoido: somaattiset pitkäaikaissairaudet, syömishäiriöt

Aikuispsykiatria: psyykkisesti sairaat vanhemmat

Lastenpsykiatria: siirtyvät potilaat ja nuoremmat sisarukset

Muut nuorisopsykiatrian yksiköt (muuttavat nuoret), EVA-yksikkö Tampereella ja NEVA Kuopiossa, Transpoliklinikat Helsingissä ja Tampereella

Kunnan nuorisotoimi, poliisi, lukuisat **kolmannen sektorin järjestöt**

Yhteistyötahot nuorten mielenterveystyössä II

Kela: kuntoutuspsykoterapia (16 vuotta täyttäneille) vaativa lääkinällinen kuntoutus, sopeutumisvalmennuskurssit ym.

Sosiaalitoimi: lastensuojeluilmoitukset, lastensuojelun tukitoimet, tukihenkilöt, avohuolloy sijoitukset, huostaanotot ja sijoitukset, tuettu asuminen

Sijoituspaikat: Noin 1,5% nuoruusikäisistä on sijoitettuna kodin ulkopuolelle, huostaanotettuja Varsinais-Suomessa noin 800.

Terapeutit, yksityislääkärit, tukihenkilöt

Vanhemmat, perheen muut lapset ja läheiset

Uudelleenorganisoitujen lapsi- ja perhepalveluiden rakenne

Mitä vaativat potilasryhmät ovat ja mitä heidän hoitonsa edellyttää?

Nuorisopsykiatrialla pystytään yksin vastaamaan tiettyihin tarpeisiin toimintaa kehittämällä esim.

Tunne-elämältään epävakaat nuoret

→ DKT-N- ja DKT-hoito-ohjelmat

Vaikeat syömishäiriöt

→ Syömishäiriöiden hoitoon räätälöidyt hoitomallit (FBT ja CBT-E)

Monesti vaikeimpia ovat kuitenkin nuoret, joilla on monialaisia ongelmia ja hoito/kuntoutus edellyttää eri tahojen yhteistyötä ja kokonaisnäkemystä, esim.

Nuoret, joilla on sekä sijaishuollon tarve että vakava mielenterveyden häiriö

Erilaiset yhdistelmät joukosta: mielenterveyden häiriö, neuropsykiatrinen häiriö, kehitysvamma, päihdeongelma, rikollisuus, vanhemmuuden ongelmat, köyhyys...

Tulevaisuuden suuntia

Monilla nuorillamme mielenterveysongelmiin liittyy moniongelmaisuutta ja psykososiaalista huono-osaisuutta

Monenlainen vaille jääminen edellyttää paljon kuntoutusta – mikä psykiatrian osuus tulisi olla?

→ Tarve kehittää yhteistyötä

→ Palvelut tulisi tuoda lähemmäs nuorta (koulut, ns. yhden luukun palvelut)

Häiriöiden tunnistaminen lähipalveluissa on kehittynyt, mutta hoito ei

→ Tarve helposti lähestyttävillä menetelmillä, jotka voidaan implementoida laajasti

Nuorta lähellä olevan (erityistason tukeman) hoidon kehittäminen on myös erikoissairaanhoidon ja vaikeimmin sairaiden nuorten edun mukaista

Terapiatakuu-kansalaisaloite Nuorten mielenterveystyöhön 50 000 nimeä ja etenee eduslisäresursseja kaikille halutaan nopea pääs mielenterveysapuun

Lakimuutoksen myötä mielenterveyshoitoon pääsyä kuukauden sisällä.

Kansalaisaloitteet 19.7.2019 klo 23.41 | päivitetty 19.7.2019 klo 23.46

Turussa käynnistyy toimenpideohjelma nuorten mielenterveysongelmiin liittyen. Psykiatriset sairaanhoitajat jalkautuvat yläkouluihin, lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin.

Mielenterveysongelmat ovat yleisin syy nuorten syrjäytymiseen koulutuksesta ja työelämästä.